

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

Nr 449

Ekonomia

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2016

Redakcja wydawnicza: Joanna Świrska-Korłub, Jadwiga Marcinek

Redakcja techniczna i korekta: Barbara Łopusiewicz

Łamanie: Beata Mazur

Projekt okładki: Beata Dębska

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania
znajdują się na stronach internetowych

www.pracnaukowe.ue.wroc.pl

www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Publikacja udostępniona na licencji Creative Commons

Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Bez utworów zależnych 3.0 Polska
(CC BY-NC-ND 3.0 PL)

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2016

ISSN 1899-3192

e-ISSN 2392-0041

ISBN 978-83-7695-616-9

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Zamówienia na opublikowane prace należy składać na adres:

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

ul. Komandorska 118/120, 53-345 Wrocław

tel./fax 71 36 80 602; e-mail: econbook@ue.wroc.pl

www.ksiegarnia.ue.wroc.pl

Druk i oprawa: TOTEM

Spis treści

Wstęp	11
Piotr Adamczewski: Organizacje inteligentne w rozwoju społeczeństwa wiedzy / Intelligent organizations in the development of knowledge society	13
Maciej Banasik: Siła demokracji a władza finansjery na przykładzie kryzysu w Grecji / The strength of democracy vs. the power of high finance on the example of the crisis in Greece	23
Paweł Białynicki-Birula, Łukasz Mamica: Uwarunkowania i efekty polityki przemysłowej w świetle neoweberowskiej koncepcji państwa / Determinants and effects of industrial policy in the context of the neoweberian state model	40
Jan Borowiec: Integracja handlowa jako determinanta synchronizacji cykli koniunkturalnych w strefie euro / Trade integration as a determinant of business cycles synchronization in the Euro Area	52
Malgorzata Bułkowska: Potencjalny wpływ bilateralnych umów handlowych na wzrost gospodarczy UE – przewidywane skutki dla polskiego sektora rolno-spożywczego / Potential impact of the bilateral trade agreements on the economic growth in the EU – expected consequences for the Polish agri-food sector	61
Sławomir Czetwertyński: Produkcja partnerska a nieformalny obrót cyfrowymi dobrami informacyjnymi / Peer production vs. informal distribution of digital information goods	72
Ireneusz Dąbrowski: Mechanizmy sprzężeń zwrotnych i ujęcie cybernetyczne w ekonomii / Feedbacks and cybernetic coverage in economics	86
Tomasz Dębowski: Polityka regionalna Unii Europejskiej w Polsce – terażniejszość i przyszłość / Regional policy of the European Union in Poland – present and future	96
Wirginia Doryń: Innowacyjność sektora niskiej techniki w krajach Unii Europejskiej – analiza porównawcza / Innovation of the low technology sector in the European Union – a comparative analysis	109
Karolina Dreła: Prekariat – kierunki zmian i wpływ na rynek pracy / Precariat – directions of changes and impact on the labour market	118
Monika Fabińska: Droga kobiet do sukcesu biznesowego w dobie polityki równych szans / Women’s road to business success in the era of equal opportunities policy	130

Maria Fic, Daniel Fic, Edyta Ropuszyńska-Surma: Społeczno-ekonomiczne ograniczenia rozwoju gospodarczego Polski w kontekście pułapki średniego dochodu / Socio-economic constraints of the Polish economic growth in context of the middle-income trap	142
Paweł Głodek: Proces komercjalizacji wiedzy a struktury uczelni wyższej – ujęcie modelowe / Process of knowledge commercialization and university organisational units – model approach.....	155
Aleksandra Grabowska-Powaga: Uwarunkowania kształtowania kapitału społecznego – odniesienia do Polski / Factors that influence social capital – references to Poland.....	169
Alina Grynia: Poziom oraz struktura finansowania działalności badawczo-rozwojowej na Litwie na tle pozostałych krajów UE / Level and structure of investment in research and development in Lithuania in comparison with other countries	177
Mariusz Hamulczuk, Jakub Kraciuk: Procesy globalizacji a wzrost gospodarczy w krajach europejskich / Globalisation processes vs. economic growth in the European countries	191
Anna Horodecka, Liudmyła Vozna: The vulnerability of the labor market as the effect of the human motivation to work / Wrażliwość rynku pracy jako skutek motywacji człowieka do pracy	207
Agata Jakubowska: Instytucjonalne podłoże relacji podmiotów funkcjonujących na rynku / Institutional background of relations between entities on the market	216
Ewa Jaska: Uwarunkowania makroekonomiczne rozwoju rynku reklamy medialnej w Polsce / Macroeconomic conditions for the development of media advertising market in Poland	224
Michał Jurek: Społeczna odpowiedzialność biznesu – ewolucja koncepcji i jej znaczenia / Corporate social responsibility – evolution of the concept and its importance.....	234
Renata Karkowska, Igor Kravchuk: Struktura inwestorów na GPW w Warszawie w kontekście zmian makroekonomicznych i rynkowych / Structure of investors in the Warsaw Stock Exchange in the context of macroeconomic and market changes.....	246
Grażyna Karmowska: Analiza i ocena poziomu ekoinnowacji w nowych krajach członkowskich Unii Europejskiej / Analysis and assessment of the level of eco-innovation in the new member countries of the European Union	257
Dariusz Kielczewski: Racjonalność człowieka gospodarującego w ujęciu koncepcji <i>homo sustinens</i> / Rationality of managing man in the concept of <i>homo sustinens</i>	269

Krystyna Kietlińska: Rola powiatowych urzędów pracy w przeciwdziałaniu bezrobociu w Polsce / The role of district labour offices of work in counter-acting unemployment in Poland	277
Aneta Kisiel: Kształtowanie kapitału ludzkiego – wybrane problemy / Human capital shaping – selected issues	289
Dariusz Klimek: Funkcja ekonomiczna imigracji na polskim rynku pracy / The economic function of immigration on the Polish labor market	300
Paweł Kocoń: Zarządzanie informacją – utajnianiem i ujawnianiem – jako funkcja zarządzania publicznego / Managing the information – encryption and disclosure – as public management functions	310
Anna Kozłowska, Agnieszka Szczepowska-Flis: Weryfikacja hipotezy schumpeterowskiej w kontekście rodzajowej struktury wdrażanych innowacji / Verification of Schumpeterian hypothesis in the context of generic structure of innovations	319
Anna Kozłowska, Agnieszka Szczepowska-Flis: Wpływ wybranych warunków działalności gospodarczej na aktywność innowacyjną przedsiębiorstw / Influence of chosen conditions of economic activity on innovation activity of enterprises	329
Joanna Kudelko: Nowy paradygmat rozwoju w realizacji polityki spójności / New paradigm of development in the implementation of cohesion policy	340
Wojciech Leoński: Rola państwa i instytucji rządowych w promowaniu koncepcji społecznej odpowiedzialności biznesu w Polsce / The role of the state and government agencies in promoting the concept of corporate social responsibility in Poland	350
Renata Lisowska: Kształtowanie przewagi konkurencyjnej małych i średnich przedsiębiorstw poprzez wykorzystanie wzornictwa przemysłowego – doświadczenia województwa wielkopolskiego / Shaping the competitive advantage of small and medium-sized enterprises through the use of industrial design – experience of the Wielkopolskie Voivodeship	358
Irena Łącka: Wkład uczelni i instytutów badawczych w ochronę własności przemysłowej w Polsce w latach 2009-2014 / Input of universities and research institutes on the protection of industrial property in Poland between 2009 and 2014	368
Agnieszka Malkowska: Eksport województwa zachodniopomorskiego – charakterystyka i znaczenie dla regionu / Exports in Zachodniopomorskie Voivodeship – profile and significance for the region	381
Natalia Mańkowska: Usługi e-administracji a konkurencyjność międzynarodowa w wymiarze instytucjonalnym / E-government services and institutional competitiveness	392
Grażyna Michalczuk, Julita Fiedorczyk: Kapitał intelektualny kraju (NIC) – konceptualizacja podejść / National intellectual capital (NIC) – the conceptualization of approach	402

Michał Michorowski, Artur Pollok, Bogumiła Szopa: Przeobrażenia w sferze dochodów gospodarstw domowych w Polsce według grup społeczno-ekonomicznych w latach 1993-2014 / Transformations in household incomes in Poland by socioeconomic groups in 1993-2014	412
Dorota Milek: Przestrzenne zróżnicowanie innowacyjności polskich regionów / Spatial diversity of Polish regions innovativeness	424
Bogumiła Mucha-Leszko: Przyczyny słabego ożywienia koniunktury gospodarczej w strefie euro w świetle hipotezy o nowej sekularnej stagnacji / Causes of the Eurozone's slow economic recovery in the light of new secular stagnation hypothesis	436
Rafał Nagaj: Działania zbiorowe i na rzecz innych – analiza porównawcza polskich, litewskich i hiszpańskich studentów / Collective actions and helping others – comparative analysis of Polish, Lithuanian and Spanish student)	450
Paulina Nowak: Regionalne zróżnicowania poziomu nasycenia w ośrodki innowacji i przedsiębiorczości / Regional variation in the level of saturation in the centers of innovation and entrepreneurship	462
Robert Pietrzykowski: Rozwój gospodarczy państw Europy Środkowej i Wschodniej jako członków Unii Europejskiej / Economic development of countries of Central and Eastern Europe as members of the European Union	476
Elżbieta Pohulak-Żołędowska, Arkadiusz Żabiński: Wykorzystanie idei otwartych innowacji we współczesnych gospodarkach / Open innovation concept in contemporary economies	487
Gabriela Przesławska: Otoczenie instytucjonalne jako czynnik międzynarodowej konkurencyjności kraju oraz inkluzywnego wzrostu / Institutional environment as a factor of country's international competitiveness and inclusive growth.....	498
Malgorzata Raczkowska: Jakość życia w krajach Unii Europejskiej / Quality of life in the European Union	511
Anna Rutkowska-Gurak: Refleksje nad metodologią nauk ekonomicznych / Reflections on the methodology of economic sciences	522
Stanisław Swadźba: Wzrost gospodarczy krajów Azji Południowo-Wschodniej i Unii Europejskiej. Analiza porównawcza / The economic growth of South-East Asia and the European Union. Comparative analysis	536
Anna Sworowska: Współpraca patentowa nauki i biznesu na przykładzie województwa podkarpackiego – analiza sieci / Network analysis of patent cooperation between science and business – the case of Subcarpathian region	547
Monika Szafrąńska, Renata Matysik-Pejas: Społeczna odpowiedzialność banków komercyjnych w Polsce wobec środowiska naturalnego / Corpo-	

rate social responsibility of commercial banks in Poland towards the natural environment.....	559
Piotr Szkudlarek: Płeć studentów a ich aktywność społeczna w świetle badań nad kapitałem społecznym / Sex of students and their social activity in the light of research into the social capital	573
Agnieszka Szulc: Instytucje formalne i nieformalne na rynku pracy w Polsce / Formal and informal institutions on the labour market in Poland	584
Andrzej Szuwarzyński: Porównanie efektywności działalności badawczo-rozwojowej w krajach OECD / Comparison of efficiency of research and development in OECD countries	595
Magdalena Szyszko: Oczekiwania bliskie racjonalnym? Współczesne koncepcje kształtowania oczekiwań uczestników rynku / Bounded rationality of expectations? Modern hypotheses of expectations formation of market participants.....	606
Ewa Ślęzak: Migracje Polaków po 2004 roku a gospodarstwa domowe – implikacje teoretyczne i praktyczne / Migrations of the Polish after 2004 vs. the households – theoretical and practical implications	616
Mirosława Tereszczuk: Instrumenty polityki handlowej Unii Europejskiej a polski handel zagraniczny produktami rolno-spożywczymi / Trade policy instruments of the European Union versus the Polish foreign trade in agricultural products	627
Agnieszka Tomczak: Polityka monetarna i fiskalna w warunkach wysokiego zadłużenia / Monetary and fiscal policy in the conditions of considerable indebtedness.....	639
Katarzyna Twarowska: Efekty międzynarodowej koordynacji polityki walutowej w latach 1978-2015 / Effects of international monetary policy coordination in the period 1978-2015.....	652
Zuzanna Urbanowicz: Simulation analysis of the degree of inadequacy in the single monetary policy for the EU economy outside the euro zone / Symulacyjna analiza stopnia nieadekwatności jednolitej polityki pieniężnej dla unijnej gospodarki spoza strefy euro	665
Grażyna Węgrzyn: Absolwenci na europejskim rynku pracy – analiza porównawcza / University graduates at European labour market – comparative analysis	675
Danuta Witczak-Roszkowska: Kapitał społeczny polskich regionów / Social capital of Polish regions.....	686
Katarzyna Włodarczyk: Serwicyzacja konsumpcji w polskich gospodarstwach domowych / Servicization of consumption in Polish households.....	699
Renata Wojciechowska: Between economic triumphalism and anti-economism / Między tryumfalizmem ekonomicznym a antyeconomizmem	709

Malgorzata Wosiek: Migracje międzynarodowe w procesach dostosowawczych na rynkach pracy krajów UE w czasie kryzysu / International migration in the labour market adjustment processes in the EU countries during the crisis	718
Urszula Zagóra-Jonszta: Dwugłos klasyków francuskich na temat podatków – Bastiat i Sismondi / Two voices of French classics about taxes – Bastiat and Sismondi	730
Malgorzata Zielenkiewicz: Konkurencyjność krajów UE w świetle globalnego kryzysu finansowego / Competitiveness of the EU countries in the context of the global financial crisis	740

Wstęp

Z wielką przyjemnością oddajemy do Państwa rąk publikację pt. „Ekonomia”, wydaną w ramach Prac Naukowych Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu. Opracowanie składa się z 65 artykułów, w których autorzy prezentują wyniki badań w czterech obszarach problemowych analizowanych na poziomie mikro- i makroekonomicznym.

Pierwszy obszar przedstawia rozważania dotyczące rynku pracy i instytucji rynku pracy, a także roli kapitału ludzkiego w gospodarce. Znalazły się tutaj wyniki badań na temat np.: roli urzędów pracy w przeciwdziałaniu bezrobociu, wpływu instytucji formalnych i nieformalnych na rynek pracy, zjawiska prekariatu, sytuacji kobiet na rynku pracy w dobie polityki równych szans czy pozycji absolwentów na europejskim rynku pracy. Drugi obszar dotyczy problemów makroekonomicznych współczesnych gospodarek, często ukazywanych w kontekście analizy sytuacji Polski na tle innych krajów unijnych. W tej grupie artykułów zaprezentowano wyniki analiz dotyczących m.in.: interwencjonizmu monetarnego i fiskalnego w warunkach wysokiego zadłużenia, polityki monetarnej i fiskalnej w krajach unijnych, ograniczeń wzrostu i rozwoju gospodarczego, innowacyjności i przedsiębiorczości, działalności badawczo-rozwojowej oraz roli kapitału intelektualnego kraju. Trzeci obszar tematyczny prezentowanej publikacji stanowią aspekty mikroekonomiczne, omawiając je np. dokonano analizy relacji podmiotów funkcjonujących na rynku, poddano ocenie przeobrażenia w sferze dochodów gospodarstw domowych czy opisano wpływ migracji na gospodarstwa domowe w Polsce. Czwarty obszar obejmuje zaś opracowania dotyczące fundamentów ekonomii, m.in. racjonalności człowieka w ujęciu *homo sustinens*, nowych paradygmatów rozwoju, refleksji nad metodologią nauk ekonomicznych, koncepcji kształtowania oczekiwań uczestników rynku czy analiz poglądów klasyków francuskich na temat podatków.

Książka przeznaczona jest dla pracowników naukowych szkół wyższych, specjalistów w praktyce zajmujących się problematyką ekonomiczną, studentów studiów ekonomicznych oraz słuchaczy studiów podyplomowych i doktoranckich.

Artykuły składające się na niniejszą książkę były recenzowane przez samodzielnych pracowników nauki, w większości kierowników katedr ekonomii. Chcielibyśmy serdecznie podziękować za wnikliwe i rzetelne recenzje, często inspirujące do dalszych badań. Oddając powyższą publikację do rąk naszych Czytelników, wyrażamy jednocześnie nadzieję, że ze względu na jej wszechstronny charakter spotka się ona z zainteresowaniem i przyczyni do rozpoczęcia inspirujących dyskusji.

Jerzy Sokołowski

Grażyna Węgrzyn

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
e-mail: grazyna.wegrzyn@ue.wroc.pl

ABSOLWENCI NA EUROPEJSKIM RYNKU PRACY – ANALIZA PORÓWNAWCZA

UNIVERSITY GRADUATES AT EUROPEAN LABOUR MARKET – COMPARATIVE ANALYSIS

DOI: 10.15611/pn.2016.449.59

JEL Classification: I23, J21

Streszczenie: Celem opracowania jest wykazanie różnic w sytuacji absolwentów uczelni wyższych na rynkach pracy w poszczególnych państwach Unii Europejskiej. Analiza obejmuje lata 2002-2012. W opracowaniu wykorzystano metody analizy opisowej i porównawczej. W Unii Europejskiej obserwuje się stały i dynamiczny wzrost liczby absolwentów szkół wyższych, co jest następstwem wzrostu liczby studentów. Istotne różnice w sytuacji absolwentów uczelni wyższych zidentyfikowano w zakresie skuteczności w podejmowaniu pracy, jak i zagrożenia bezrobociem. Zmiany w kształceniu na poziomie wyższym, jakie następowały w ostatnich latach, doprowadziły do znacznych dysproporcji między popytem na pracę w ujęciu ilościowym i strukturalnym. Sytuacja młodych osób z wyższym wykształceniem w Unii Europejskiej pogorszyła się, o czym świadczy spadek wskaźnika zatrudnienia w tej grupie osób. Po części jest to wynikiem nadmiernego napływu absolwentów szkół wyższych na rynek pracy w stosunku do popytu na ich pracę, a także niedopasowania kierunków studiów do potrzeb gospodarki.

Słowa kluczowe: absolwenci szkół wyższych, zatrudnienie, bezrobocie, kierunki studiów.

Summary: This paper presents the differences in university graduates' situation at labour markets in individual European economies. The analysis covers the 2002-2012 period. The methods applied include the descriptive and comparative analysis. The European Union sees a regular, dynamic increase in the numbers of recent university graduates, naturally resulting from an increase in student numbers. However, there are significant differences in graduates' situation in terms of both their job search efficacy and the scale of unemployment hazard. The transformations of tertiary education occurring in the recent years have brought about huge disproportions between supply and demand of labour in its quantitative and structural aspects. The situation of university graduates in Europe has worsened, as demonstrated by a decline in the group's employment ratio. This results, in part, from the supply of recent graduates that largely exceeds the demand in labour market, but also from the misalignment of university programs and market needs.

Keywords: university graduates, employment, unemployment, university programmes.

1. Wstęp

Zmiany we współczesnych gospodarkach wynikające z przechodzenia do gospodarek opartych na wiedzy zdeterminowały powszechne przekonanie, że wiedza i innowacje są niezbędne do wzrostu gospodarczego w długim okresie. Gospodarki bazujące na wiedzy funkcjonują w oparciu o wykorzystanie wiedzy oraz zdolności do generowania i dyfuzji innowacji, które prowadzą do modernizacji gospodarek [Skrzypek 2007; Markowski 2008, Borowiec, Dorocki, Jenner 2009]. Efektem jest zmiana struktury popytu na pracę. Zmniejsza się udział pracujących w tradycyjnych sektorach gospodarki (rolnictwo, przemysł) na rzecz pracujących w sektorze usług. Zmienia się także struktura pracujących pod względem poziomu wykształcenia. Wyraźnie wzrasta zapotrzebowanie na osoby z wyższymi kwalifikacjami, a maleje na pracowników bez kwalifikacji. Dlatego przyjmuje się, że nakłady na wykształcenie są jedną z najefektywniejszych form inwestycji we współczesnych gospodarkach. Jednak w wielu krajach obserwuje się niedopasowania strukturalne wyrażające się stałym wzrostem odsetka osób bezrobotnych z wyższym wykształceniem. Świadczy to o nasilających się problemach związanych ze sprawnym przechodzeniem od edukacji do zatrudnienia. Dlatego ważne wydaje się zidentyfikowanie cech struktury absolwentów szkół wyższych charakterystycznych dla państw, w których absolwenci sprawnie wchodzą na rynek pracy.

Celem opracowania jest zidentyfikowanie różnic w sytuacji absolwentów uczelni wyższych na rynku pracy w zakresie skuteczności w podejmowaniu pracy oraz zagrożenia bezrobociem. Opracowanie składa się z trzech części. Pierwsza wyjaśnia zmiany zachodzące na rynku pracy oraz wynikające z tego niezbędne dostosowania w zakresie wykształcenia i kwalifikacji osób wchodzących na rynek pracy. Część druga to analiza porównawcza zmian zachodzących w strukturze absolwentów szkół wyższych w poszczególnych krajach Unii Europejskiej. W artykule przedstawiono sytuację osób z wyższym wykształceniem na poszczególnych rynkach pracy. Zakres przestrzenny opracowania obejmuje państwa Unii Europejskiej, a zakres czasowy – lata 2002-2012 (ze względu na dostępność porównywalnych danych statystycznych). W opracowaniu wykorzystano metodę analizy opisowej i porównawczej.

2. Zmiany strukturalne na rynku pracy a popyt na absolwentów szkół wyższych

We współczesnych gospodarkach, opartych na wiedzy i innowacjach oraz wykorzystujących technologie informacyjne i komunikacyjne, niezbędne stało się ponowne przeanalizowanie tradycyjnego podziału gospodarki C. Clarka i A. Fishera. Podział ten opierał się na potencjale do wzrostu gospodarczego, zatrudnienia i wydajności pracy poszczególnych rodzajów działalności. Produkcja przemysłowa była uznawana za zdecydowanie bardziej podatną na innowacje (postęp techniczny) niż usługi i rolnictwo. Wynikało to głównie z dynamicznego wzrostu wydajności pracy w sek-

torze przedsiębiorstw przemysłowych w wyniku postępu technicznego [Kwiatkowski 1980]. Aktualnie jednak, za sprawą nowych technologii informacyjnych i technologicznych, ta podatność wyraźnie się zmienia, w istocie rozszerza się na wszystkie sektory gospodarki, a szczególnie jest to widoczne w sektorze usług, który dotąd był uważany za mało innowacyjny [Węgrzyn 2015].

Przemiany strukturalne w gospodarce oznaczają przekształcenia o charakterze ilościowym i jakościowym wszystkich elementów struktury gospodarki. Przejawem zmian ilościowych, utożsamianych zwykle ze zmianami strukturalnymi, jest zmiana wag poszczególnych części składowych układu gospodarczego, którym nieuchronnie towarzyszy powstawanie nowych i zanikanie starych elementów struktury. Z kolei zmiany jakościowe wyrażają się w zmianach zachodzących na niższych poziomach agregacji, w wewnętrznej strukturze poszczególnych elementów [Ładysz 2008]. Zmiany jakościowe stanowią głównie konsekwencje zmian technologicznych, które wymuszają zmiany dostosowawcze wszystkich elementów gospodarki, w tym rynku pracy. Następuje modernizacja struktury zatrudnienia wyrażająca się rosnącym udziałem sektora usług w strukturze gospodarki oraz dynamicznymi zmianami zachodzącymi wewnątrz tego sektora.

Przy analizie zmian zachodzących w sektorze usług należy jednak uwzględnić następujące okoliczności [Lichniak 2010]:

1. Na agregat „usługi” składa się wiele różnych rodzajów usług, różnorodnie klasyfikowanych. Pojawia się konieczność reinterpretacji sektora produkcyjnego, który w coraz większym stopniu obejmuje również proces wytwarzania usług. Dotyczy to głównie działań związanych z obsługą finansową, podatkową, prawną, logistyką, ubezpieczeniami, doradztwem i usługami informacyjnymi i pracowniczymi.

2. Ze względu na znaczne zdywersyfikowanie usług w badaniu zmian strukturalnych należy uwzględnić rodzaje usług, a nie usługi w ogóle. Zmiany (najczęściej wzrost) dokonujące się w zatrudnieniu dotyczą tylko niektórych typów usług.

3. Uwzględnianie w badaniach zmian strukturalnych poszczególnych rodzajów usług jest także zasadne z tego względu, że wiedza stanowi główne spoiwo między ekonomią usług a gospodarką opartą na wiedzy. Dlatego też w badaniach nad zmianami strukturalnymi należy odchodzić od modelu trójsektorowego, a rozróżniać sekcje usługowe będące swego rodzaju nośnikami gospodarki opartej na wiedzy.

Współcześnie agregat „sektor usług” jako całość ma stosunkowo małą wartość poznawczą (głównie ze względu na heterogeniczność wchodzących w jego skład działalności), jednak odpowiednia dezagregacja znacznie zwiększa tę wartość. Dlatego też konieczne jest dezagregowanie sektora usług na poszczególne rodzaje działalności usługowych. Wtedy dopiero można dostrzec, że rozwijają się np. usługi dla rolnictwa (wynajem maszyn, profesjonalne doradztwo) czy usługi dla przemysłu. Nie istnieją usługi w ogóle. W każdej dziedzinie usługi są różne i dlatego powinny być odrębnie badane, np. usługi dla biznesu, transportowe, finansowe, doradcze, projektowe, rozrywkowe itp. [Węgrzyn 2015].

Zmiany strukturalne zachodzące w gospodarkach znajdują odzwierciedlenie w ewolucji popytu na pracę, przejawiającego się w przesuwaniu się od zawodów

o niskim poziomie kwalifikacji do zawodów wymagających wyższych i najwyższych kwalifikacji [Karpiński 2007]. To oznacza, że gospodarka potrzebuje coraz więcej osób lepiej wykształconych, w tym z wyższym wykształceniem. Ponadto zmiany strukturalne, będące następstwem zmian w produkcji, która zmienia się w wyniku zapotrzebowania na nowe produkty i usługi, prowadzą do wzrostu zapotrzebowania na pracowników o zupełnie nowych kwalifikacjach i umiejętnościach [Janukowicz 2011]. Tymczasem bardzo często pracownicy, bezrobotni, jak i absolwenci nie są w stanie sprostać tym wymaganiom, a zdobycie nowych umiejętności wymaga czasu. Pojawiają się problemy na rynku pracy: wysokie bezrobocie z jednej strony, a z drugiej trudności pracodawców ze znalezieniem odpowiednich pracowników.

Z badań przyszłościowych trendów na europejskim rynku pracy, prowadzonych regularnie przez Europejskie Centrum Rozwoju Kształcenia Zawodowego¹, wynika że w kontekście zachodzących zmian gospodarczych oraz społecznych zmiany na europejskim rynku pracy będą miały charakter ewolucyjny, a zatrudnienie będzie wzrastać głównie w sektorze usług. Wzrost liczby pracujących ma nastąpić szczególnie w usługach dla biznesu, pomocy społecznej, usługach osobistych, ochronie zdrowia i dystrybucji [*Skill Needs in Europe* 2008]. Oznacza to, że wchodzący na rynek pracy absolwenci szkół wyższych w większości trafią właśnie do sektora usług. A tu wymagane są szczególne umiejętności, najczęściej związane z obsługą klienta, m.in. umiejętności komunikacyjne oraz informatyczne. Brak tych umiejętności może znacznie utrudnić i wydłużyć proces przechodzenia z etapu edukacji do zatrudnienia.

3. Struktura absolwentów uczelni wyższych w państwach Unii Europejskiej

W Unii Europejskiej obserwuje się stały i dynamiczny wzrost liczby absolwentów szkół wyższych, co jest następstwem wzrostu liczby studentów. Liczba studentów w 2012 roku wyniosła ponad 20,2 mln osób. W pięciu państwach (tj. w Niemczech, Wielkiej Brytanii, Francji, Polsce, Hiszpanii) liczba studentów przekroczyła 2 mln osób [Eurostat 2015]. Co roku średnio w Unii Europejskiej studia kończy około 4,6 mln osób. W latach 2002-2012 liczba absolwentów szkół wyższych zwiększyła się o 1,4 mln osób, tj. o 40%. W poszczególnych krajach dynamika wzrostu była zróżnicowana i wahała się od 12,2% na Węgrzech do 157,8% w Austrii. Liczba absolwentów szkół wyższych w Unii Europejskiej zwiększyła się z 45 do 76 absolwentów na 1000 mieszkańców w wieku 20-29 lat. Najwyższym wskaźnikiem w 2012 roku charakteryzowała się Polska, w której na 1000 mieszkańców w wieku 20-29 lat przypadało 106 absolwentów. Podobnie wysoki wskaźnik wystąpił na Litwie – 104 absolwentów. Najniższy wskaźnik odnotowały Luksemburg (19 absolwentów), Cypr

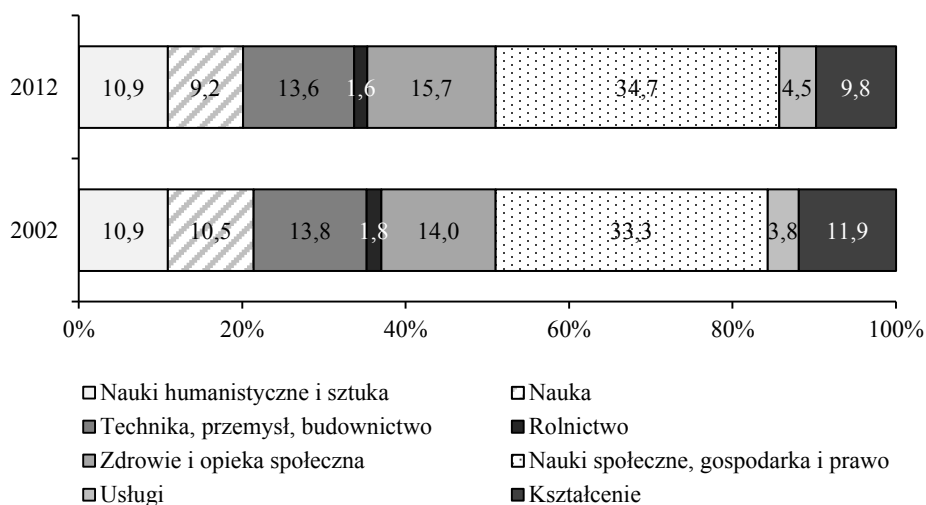
¹ Europejskie Centrum Rozwoju Kształcenia Zawodowego (Cedefop) to organizacja Unii Europejskiej ustanowiona w 1975 roku; głównym jej zadaniem jest promowanie rozwoju edukacji i kształcenia zawodowego w UE.

(42), Grecja (49), Szwecja (55) i Niemcy (56). W Luksemburgu tak niski wskaźnik wynika z tego, że funkcjonuje tam jeden uniwersytet, utworzony w 2003 roku, a zdecydowana większość młodych ludzi kształci się w krajach ościennych.

Omawiając zmiany w strukturze absolwentów w Unii Europejskiej, należy wskazać, że ogólną tendencję wzrostową wykazują, w okresie 2002-2012, grupy kierunków studiów związanych ze zdrowiem i z opieką społeczną oraz z zakresu nauk społecznych, gospodarki i prawa².

W badanym okresie w Unii Europejskiej (28) udział absolwentów kierunków studiów związanych ze zdrowiem i z opieką społeczną w ogólnej liczbie absolwentów szkół wyższych zwiększył się z 14% w 2002 roku do 15,7% w 2012 roku. Podobny wzrost wystąpił w grupie nauk społecznych, gospodarki i prawa, w których zanotowano wzrost z 33,3 do 34,7%. Wzrost zanotowano także w grupie kierunków studiów Usługi, obejmującej podgrupy: usługi dla ludności, ochrony środowiska, transportowych, ochrony, bezpieczeństwa oraz logistyki. Udział absolwentów w zakresie kierunków związanych z usługami zwiększył się z 3,8 do 4,5% ogółu absolwentów szkół wyższych (rys. 1).

Zauważalnym spadkiem odsetka absolwentów charakteryzowały się studia pedagogiczne (grupa „kształcenie”) oraz kierunki ścisłe (grupa „nauka”). Spadek od-

Rys. 1. Struktura absolwentów szkół wyższych według grup kierunków studiów w Unii Europejskiej w latach 2002 i 2012 (w %)

Źródło: [<http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>].

² Grupy kierunków kształcenia według ISCED'97 – Międzynarodowa Standardowa Klasyfikacja Edukacji ISCED'97. W ramach klasyfikacji wyróżnia się osiem grup, tj.: „kształcenie”, „nauki humanistyczne i sztuka”, „nauki społeczne, gospodarka i prawo”, „nauka, zdrowie i opieka społeczna”, „technika”, „przemysł”, „budownictwo”, „rolnictwo”, „usługi”.

Tabela 1. Absolwenci szkół wyższych według wybranych grup kierunków studiów w Unii Europejskiej w 2012 roku

Wyszczególnienie	Absolwenci szkół wyższych w tys.	W % ogółu absolwentów szkół wyższych					
		nauki humanistyczne i sztuka	nauki społeczne, gospodarka i prawo	zdrowie i opieka społeczna	technika, przemysł, budownictwo	usługi	kształcenie
UE (28)	4840,8	10,9	34,7	15,7	13,6	4,5	9,8
Belgia	110,4	11,0	31,1	21,4	11,4	2,0	15,3
Bułgaria	64,1	6,6	50,7	6,6	15,2	7,9	6,4
Czechy	107,8	8,2	35,9	10,0	12,6	4,8	15,0
Dania	58,7	12,3	35,7	19,7	13,0	2,4	7,0
Niemcy	554,2	11,0	24,4	22,2	16,8	3,4	8,1
Estonia	11,5	13,8	33,3	11,9	11,9	8,8	7,8
Irlandia	60,0	14,7	29,8	16,3	11,9	5,3	8,8
Grecja	66,3	12,9	29,0	11,6	16,4	3,0	10,5
Hiszpania	392,0	8,8	28,0	15,6	15,1	8,5	14,2
Francja	697,2	9,3	41,6	15,7	15,1	3,8	2,9
Chorwacja	39,8	10,4	42,0	7,9	15,4	7,1	5,0
Włochy	383,3	15,8	32,4	16,7	15,4	2,9	7,2
Cypr	6,1	9,6	43,5	3,9	13,1	9,2	11,6
Łotwa	21,5	8,0	47,0	10,7	12,4	6,8	7,6
Litwa	42,4	7,4	44,4	10,8	16,7	3,1	10,5
Luksemburg	1,3	10,4	56,0	7,8	6,1	:	11,0
Węgry	69,9	11,0	40,8	8,5	10,6	9,5	11,4
Malta	3,5	12,8	37,7	19,3	8,4	2,4	8,4
Holandia	152,0	9,6	39,8	17,4	8,3	4,9	12,5
Austria	69,4	9,6	34,8	9,1	16,6	2,8	16,3
Polska	639,0	7,4	39,6	11,1	10,4	7,2	16,3
Portugalia	94,3	8,3	31,5	17,5	17,6	6,0	10,4
Rumunia	200,1	8,3	44,5	13,6	19,5	4,3	2,4
Słowenia	20,6	9,3	40,2	6,5	16,6	9,0	7,4
Słowacja	72,4	6,5	32,3	19,5	13,1	6,5	12,9
Finlandia	53,3	13,3	25,3	19,6	20,1	5,4	6,9
Szwecja	39,1	6,2	28,0	23,6	19,3	3,0	10,9
Wielka Brytania	780,6	16,2	32,4	16,4	9,2	1,6	10,3

: - brak danych.

Źródło: [<http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>].

setka absolwentów grupy kierunków studiów „kształcenie” w badanym okresie w Unii Europejskiej (28), wyniósł 2,1 pkt proc., a w grupie „nauka” – 1,3 pkt proc.³ Udział absolwentów grupy kierunków „nauka” zmniejszył się z 10,5 do 9,2%, a kierunków „kształcenie” z 11,9 do 9,8% ogółu absolwentów.

³ Grupa „nauka” obejmuje nauki biologiczne, fizyczne, matematyczno-statystyczne oraz informatyczne.

W poszczególnych krajach Unii Europejskiej struktura absolwentów szkół wyższych według grup kierunków studiów była zróżnicowana i wykazywała różną dynamikę i kierunek zmian. W grupie kierunków „nauki społeczne, gospodarka i prawo” największy wzrost udziału absolwentów w latach 2002-2012 zanotowano w Rumunii (31,4 pkt proc.) i Chorwacji (12,6 pkt proc.). Największy spadek natomiast miał miejsce w Polsce (-11,9 pkt proc.), co było głównie następstwem zmniejszenia liczby studentów studiów niestacjonarnych. W grupie kierunków „przemysł, technika, budownictwo” największe zmiany zanotowano na Malcie, gdzie udział absolwentów tej grupy zwiększył się o 6,6 pkt proc. Natomiast największy spadek wystąpił w Irlandii (-7,3 pkt proc.) i Grecji (-4,9 pkt proc.). W grupie kierunków studiów związanych ze zdrowiem i opieką społeczną największy wzrost udziału absolwentów zanotowano w Polsce (8,6 pkt proc.) i we Francji (8,1 pkt proc.). Z kolei największy spadek wystąpił w Danii (-5,4 pkt proc.).

Szczególna struktura absolwentów szkół wyższych występuje w Bułgarii i Luksemburgu, gdzie ponad połowa wszystkich absolwentów to absolwenci nauk społecznych, gospodarki i prawa (odpowiednio 50,7 i 56,0%). Najniższym udziałem tej grupy absolwentów charakteryzowały się Niemcy (24,4% ogółu absolwentów) i Finlandia (25,3%). Największym udziałem absolwentów kierunków studiów „nauki o zdrowiu i opieka społeczna” w ogólnej liczbie absolwentów szkół wyższych charakteryzowały się Szwecja (23,6%) i Niemcy (22,2%). Z kolei udział absolwentów kierunków humanistycznych i sztuki przekraczał średni poziom dla Unii Europejskiej, tj. 10,9% ogółu absolwentów, w takich krajach, jak: Wielka Brytania (16,2%), Włochy (15,8%), Irlandia (14,7%), Estonia (13,8%), Finlandia (13,3%), Grecja (12,9%), Malta (12,8%) oraz Dania (12,3%). Największa różnica między najwyższym i najniższym udziałem absolwentów szkół wyższych danej grupy kierunków studiów w poszczególnych krajach Unii Europejskiej wystąpiła w przypadku kierunku „nauki społeczne, gospodarka i prawo” i wynosiła 31,8 pkt proc. Z kolei najmniejsza różnica wystąpiła w grupie kierunków studiów „usługi” (7,9 pkt proc.).

4. Sytuacja osób z wyższym wykształceniem na rynku pracy w państwach Unii Europejskiej

Zgodnie z teorią kapitału ludzkiego wzrost jakości zasobu tego kapitału jest istotnym czynnikiem rozwoju społeczno-gospodarczego, umożliwiającym realizację nowego etapu rozwoju, tj. gospodarki opartej na wiedzy [Kwiatkowska 2013]. Poziom wykształcenia pracujących stanowi ważną determinantę ich sytuacji na rynku pracy. Dane w zakresie poziomu wykształcenia (według Międzynarodowej Standardowej Klasyfikacji Edukacji – ISCED 2011) potwierdzają rosnącą rolę wykształcenia we wszystkich krajach Unii Europejskiej oraz wynikające z tego większe możliwości zatrudnienia. Ukończenie studiów wyższych (ISCED poziom 5-6) wyraźnie sprzyja zatrudnieniu, o czym świadczy stopa zatrudnienia osób z wyższym wykształceniem. Wskaźnik zatrudnienia osób legitymujących się dyplomem wyższej uczelni może być analizowany m.in. na dwa sposoby: w grupie osób młodych, tj. w wieku 20-34

lata, oraz w ogólnej liczbie ludności wieku 20-64 lat. Wskaźnik zatrudnienia osób z wyższym wykształceniem wśród osób młodych zmniejszył się w Unii Europejskiej z 87,3% w 2002 roku do 84,2% w 2012 roku, tj. o 3,1 pkt proc. Tymczasem w grupie osób w wieku 20-64 lata zmniejszył 87,2 do 84,2%, tj. o 0,8 pkt proc. (tab. 2). Oznacza to, że sytuacja osób z wyższym wykształceniem na rynku pracy pogarsza się, szczególnie dotyczy to osób młodych. W poszczególnych krajach Unii Europejskiej sytuacja pod tym względem była znacznie zróżnicowana. W 2002 roku wskaźnik zatrudnienia osób z wyższym wykształceniem w wieku 20-64 lata w Unii Europejskiej wahał się od 75,7% w Bułgarii do 88,8% w Portugalii. W 2012 najniższy poziom wskaźnika wystąpił w Grecji (70,3%), a najwyższy – w Niemczech (87,7%). Oznacza to, że w badanym okresie różnica między najniższym i najwyższym poziomem wskaźnika zwiększyła się z 13,1 pkt proc. do 17,4 pkt proc. Wzrost wskaźnika zatrudnienia wystąpił w dziesięciu krajach Unii Europejskiej, w tym największy w Bułgarii (5,4 pkt proc.). Spadek wystąpił w siedemnastu krajach, w tym największy na Słowacji (-11,0 pkt proc.), w Grecji (-10,4 pkt proc.) i Portugalii (-10,1 pkt proc.). W Luksemburgu wskaźnik zatrudnienia nie zmienił się. Wśród osób młodych sytuacja była zdecydowanie gorsza. Spadek stopy zatrudnienia wystąpił aż w 22 państwach, największy w Grecji (-15,1 pkt proc.), Portugalii (-13,6 pkt proc.) i na Cyprze (-11,9 pkt proc.). Wzrost wskaźnika zatrudnienia, czyli poprawę sytuacji, zanotowano tylko w sześciu państwach, największy w Bułgarii (5,1 pkt proc.)

W niektórych państwach Unii Europejskiej wyraźnie mamy do czynienia z sytuacją, kiedy potencjał osób z wyższym wykształceniem nie odpowiada popytowi w ujęciu strukturalnym. Świadczy o tym m.in. wysoka stopa bezrobocia w grupie osób z wyższym wykształceniem. Tutaj również należy rozróżnić stopę bezrobocia w grupie młodych absolwentów szkół wyższych, tj. osób w wieku 20-34 lat, oraz wśród osób w wieku 20-64 lata. Uwzględniając wyłącznie młodych absolwentów, można zauważyć, że poziom bezrobocia jest stosunkowo wysoki. Z kolei jeśli uwzględnimy wszystkie osoby z wyższym wykształceniem w wieku 20-64 lata, to zauważymy, że sytuacja przedstawia się już nieco lepiej.

Analiza danych dotyczących stopy bezrobocia osób z wyższym wykształceniem w państwach Unii Europejskiej wskazuje, że sytuacja tej grupy osób na rynku pracy w obu przypadkach pogarsza się. W latach 2002-2012 stopa bezrobocia osób z wyższym wykształceniem w Unii Europejskiej (28) wśród ogółu bezrobotnych w wieku 20-64 lata zwiększyła się z 4,7% do 6,1%, tj. o 2,5 pkt proc. Najgorsza sytuacja wystąpiła w Grecji, gdzie stopa bezrobocia zwiększyła się z 7,2% w 2002 roku do 18,5% w 2012 roku, tj. o 11,3 pkt proc. Była to najwyższa stopa bezrobocia w tej grupie bezrobotnych wśród państw Unii Europejskiej. Najniższą stopę zanotowano w Niemczech (2,4%), na Malcie (2,6%) i w Czechach (2,9%). Dużo gorzej przedstawia się sytuacja młodych absolwentów uczelni wyższych. Stopa bezrobocia młodych z wyższym wykształceniem w badanym okresie zwiększyła się w Unii Europejskiej z 7,0 do 9,3%, tj. o 2,3 pkt proc. Ponownie najgorsza sytuacja wystąpiła w Grecji, gdzie stopa bezrobocia absolwentów szkół wyższych zwiększyła się z 14 do 32,5%, tj. o 18,5 pkt proc. Również znacznie pogorszyła się sytuacja absolwen-

Tabela 2. Wskaźnik zatrudnienia i stopa bezrobocia osób z wyższym wykształceniem w Unii Europejskiej w latach 2002 i 2012 (w %)

Wyszczególnienie	Wskaźnik zatrudnienia osób z wyższym wykształceniem w % ogółu ludności w wieku 20-64 lata		Wskaźnik zatrudnienia osób z wyższym wykształceniem w % ogółu ludności w wieku 20-34 lata		Stopa bezrobocia osób z wyższym wykształceniem w % ogółu bezrobotnych w wieku 20-64 lata		Stopa bezrobocia osób z wyższym wykształceniem w % ogółu bezrobotnych w wieku 20-34 lata	
	2002	2012	2002	2012	2002	2012	2002	2012
UE (28)	82,7	81,9	87,3	84,2	4,7	6,1	7,0	9,3
Belgia	82,8	81,8	92,0	89,7	3,5	4,0	4,3	5,2
Bułgaria	75,7	81,1	78,7	83,8	8,2	5,9	11,2	7,9
Czechy	86,3	81,2	85,6	77,0	1,8	2,9	3,4	4,9
Dania	86,6	86,0	91,0	86,5	3,7	4,9	5,7	9,0
Niemcy	83,1	87,7	90,8	91,3	4,3	2,4	3,4	2,6
Estonia	81,1	81,4	86,1	77,5	5,0	6,1	3,0	8,1
Irlandia	84,9	79,0	90,4	84,3	2,3	7,6	3,0	9,3
Grecja	80,7	70,3	79,6	64,5	7,2	18,5	14,0	32,5
Hiszpania	77,7	75,2	83,8	77,2	8,7	15,0	10,6	18,7
Francja	79,3	81,5	88,7	87,1	5,5	5,5	6,9	7,7
Chorwacja	77,0	76,5	79,8	74,7	9,5	10,8	16,6	21,3
Włochy	81,8	76,7	79,6	73,1	5,6	6,7	13,0	13,8
Cypr	87,3	78,8	90,0	78,1	2,4	10,3	4,5	14,7
Łotwa	80,5	85,3	84,9	86,3	6,5	6,6	4,3	7,4
Litwa	82,2	87,0	85,6	88,2	6,8	5,7	9,2	8,7
Luksemburg	83,6	83,6	91,8	90,3	1,7	3,6	6,6	4,5
Węgry	81,8	78,5	85,4	79,7	1,8	4,5	2,4	7,0
Malta	84,4	85,4	92,2	94,0	2,2	2,6	:	3,1
Holandia	86,8	86,7	93,8	91,7	1,7	3,4	2,0	4,2
Austria	84,9	86,2	94,9	90,9	1,8	2,4	2,6	2,8
Polska	82,4	82,1	84,1	84,2	6,6	5,7	11,2	8,5
Portugalia	88,8	78,7	91,4	77,8	4,0	11,8	5,6	19,3
Rumunia	82,0	82,5	88,0	87,6	4,1	5,1	6,5	7,9
Słowenia	86,4	84,2	91,3	83,7	2,5	6,1	5,7	12,6
Słowacja	85,8	74,8	83,5	75,9	3,9	6,9	6,9	12,0
Finlandia	85,5	84,2	86,2	84,4	4,1	3,9	5,5	4,4
Szwecja	86,2	87,0	92,8	91,3	2,7	4,4	3,3	4,5
Wielka Brytania	87,3	83,2	89,9	86,8	2,6	4,3	4,2	7,1

: – brak danych.

Źródło: [<http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>; <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do>].

tów w Portugalii – tam stopa bezrobocia w tej grupie bezrobotnych wzrosła z 5,6 do 19,3%, tj. o 13,7 pkt proc. Poprawie uległa sytuacja bezrobotnych absolwentów szkół wyższych w pięciu krajach Unii Europejskiej. Największa nastąpiła w Bułgarii (spadek stopy bezrobocia o 3,3 pkt proc.) oraz w Polsce (spadek o 2,7 pkt proc.).

Przy analizie sytuacji absolwentów szkół wyższych należy pamiętać o tym, że wprowadzenie systemu bolońskiego zróżnicowało wewnątrznie tę grupę. Są tam absolwenci studiów I stopnia (licencjat, inżynier) oraz studiów II stopnia (magister), a sytuacja poszczególnych grup absolwentów na rynku pracy istotnie się różni.

Wraz ze zmianami struktury wykształcenia ulegała zmianom struktura zawodo-
wa pracujących. Wszystkie kraje Unii Europejskiej charakteryzował proces przechodzenia od zawodów o niskim poziomie kwalifikacji do zawodów wymagających wyższych i najwyższych kwalifikacji [*Edukacja dla pracy* 2007]. Z punktu widzenia absolwentów szkół wyższych szczególnie ważne są dwie grupy zawodów wymagające wyższego wykształcenia. Są to: przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy oraz specjaliści. Grupy te wymagają czwartego poziomu kompetencji, który jest związany z wykonywaniem zadań polegających na rozwiązywaniu problemów oraz podejmowaniu decyzji w oparciu o szeroką wiedzę teoretyczną i merytoryczną w danej specjalizacji⁴. Wymagają one rozwiniętych zdolności interpersonalnych, zdolności do rozumienia złożonych dokumentów oraz umiejętności komunikowania złożonych kwestii [Gruza, Hordyjewicz 2014].

W latach 2002-2012 obserwowano w Unii Europejskiej znaczny wzrost specjalistów w ogólnej liczbie pracujących. Udział specjalistów zwiększył się z 9,8 do 15,0%, tj. o 5,2 pkt proc. Największy wzrost zanotowano w Luksemburgu (16,9 pkt proc.), a najmniejszy – na Słowacji (1,9 pkt proc.). W 2012 roku największym udziałem grupy specjalistów w ogólnej liczbie pracujących charakteryzował się Luksemburg (32,7%) i Dania (22,0%), a najniższym – Słowacja (9,1%) i Włochy (9,9%). Udział przedstawicieli władz publicznych, wyższych urzędników i kierowników w badanym okresie zwiększył się w Unii Europejskiej z 2,8 do 3,2% ogółu pracujących. Największym udziałem w 2012 roku, jeżeli chodzi o grupę przedstawicieli władz publicznych, wyższych urzędników i kierowników, charakteryzowała się gospodarka Wielkiej Brytanii (5,4%), a najmniejszym – gospodarka Portugalii (0,7%).

5. Zakończenie

Zmiany w kształceniu na poziomie wyższym w państwach Unii Europejskiej, jakie następowały w ostatnich latach, doprowadziły do znacznych dysproporcji między podażą pracy i popytem na pracę w ujęciu ilościowym i strukturalnym. W konsekwencji sytuacja absolwentów uczelni wyższych uległa pogorszeniu. Recesja istotnie przyczyniła się do trudności w znalezieniu zatrudnienia, z którymi boryka się ta grupa wiekowa, ale to nie wahania gospodarki wydają się głównym czynnikiem warunkującym opisywane zjawisko. Częściowo spowodowane jest ono nadmiernym napływem absolwentów szkół wyższych na rynek pracy w stosunku do popytu na ich pracę. W latach 2002-2012 liczba absolwentów uczelni wyższych w Unii Europejskiej zwiększyła się o 40%. Dodatkowo w wielu krajach potencjał osób z wyższym wykształceniem nie odpowiada popytowi w ujęciu strukturalnym. Świadczy o

⁴ Czwarty poziom kompetencji odpowiada wykształceniu wyższemu uzyskanemu na studiach I stopnia (licencjackich i inżynierskich), studiach II stopnia (magisterskich i jednolitych magisterskich), studiach podyplomowych oraz studiach III stopnia (doktoranckich).

tym spadek wskaźnika zatrudnienia wśród osób młodych z wyższym wykształceniem z 87,2% w 2002 roku do 84,2% w 2012 roku. Pogorszenie sytuacji absolwentów uczelni wyższych po części jest także wynikiem niedopasowania kwalifikacji pod względem ukończonych kierunków studiów. Zdecydowana większość absolwentów legitymuje się dyplomem kierunków studiów z grupy „Nauki społeczne, gospodarka i prawo” oraz „zdrowie i opieka społeczna”.

Mimo wszystko absolwenci szkół wyższych nie są w złej sytuacji na rynku pracy. W ogromnej większości wskaźnik zatrudnienia absolwentów kształtuje się powyżej stopy zatrudnienia populacji ogółem. Jednak obowiązujący trend do zdobywania wyższego wykształcenia, które ma stanowić gwarancję zdobycia dobrej pracy i które sprawia, że coraz częściej mamy do czynienia z młodymi nadwykształconymi ludźmi. Wydaje się, że szansą na poprawę sytuacji tej grupy osób mogą być działania przygotowujące młodych ludzi do przekwalifikowania się i umiejętnego odnajdowania w nowej rzeczywistości zawodowej.

Literatura

- Borowiec M., Dorocki S., Jenner B., 2009, *Wpływ zasobów kapitału ludzkiego na kształtowanie społeczeństwa informacyjnego i innowacyjności struktur przemysłowych*, Prace Komisji Geografii Przemysłu, nr 13, Warszawa-Kraków.
- Edukacja dla pracy. Raport o Rozwoju Społecznym Polska 2007*, 2007, Program Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju, Warszawa
- Eurostat, 2015, *Key Figures on Europe – 2015 Edition*, Publications Office of the European Union, Luxembourg.
- Gruza M., Hordyjewicz T., 2014, *Klasyfikacja zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy. Tworzenie i stosowanie*, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Departament Rynku Pracy, Warszawa.
- <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>
- Janukowicz P., 2011, *Krzywa Beveridge’a jako narzędzie analizy popytu i podaży na rynku pracy*, [w:] *Praca, społeczeństwo, gospodarka. Między polityką a rynkiem*, Osiński J. (red.), Oficyna Wydawnicza, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, Warszawa.
- Karpiński A., 2007, *Charakterystyka popytu na kwalifikacje. Polska na tle krajów Unii Europejskiej*, [w:] *Edukacja dla pracy. Raport o rozwoju społecznym. Polska 2007*, Warszawa.
- Kwiatkowska W., 2013, *Zatrudnienie według grup zawodów i sektorów ekonomicznych w polskiej gospodarce*, Acta Universitatis Lodziensis, Folia Oeconomica, 281.
- Kwiatkowski E., 1980, *Teoria trzech sektorów gospodarki. Prezentacja i próba oceny*, PWN, Warszawa.
- Lichniak I., 2010, *Ku gospodarce usług*, [w:] *Serwicyzacja polskiej gospodarki*, Lichniak I. (red.), Oficyna Wydawnicza Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, Warszawa.
- Ładysz J., 2008, *Polityka strukturalna Polski i Unii Europejskiej*, PWE, Warszawa.
- Markowski T., 2008, *Gospodarka bazująca na wiedzy (GOW) a wyzwania wobec zagospodarowania przestrzennego – konceptualizacja problemu*, [w:] *Rola polskich aglomeracji wobec wyzwań Strategii Lizbońskiej*, Marszał T. (red.), Studia, t. CXX, tom wydany z okazji Jubileuszu 50-lecia KPZK PAN, Komitet Przestrzennego Zagospodarowania Kraju, Polska Akademia Nauk, Warszawa.
- Skill Needs in Europe. Focus on 2020*, 2008, Cedefop, Office for Official Publications of the European Communities, Luxembourg.
- Skrzypek E., 2007, *Rola wiedzy w współczesnym zarządzaniu*, [w:] *Polskie firmy wobec globalizacji*, Sitko-Lutek A. (red.), PWN, Warszawa.
- Węgrzyn G., 2015, *Innowacje w sektorze usług a zmiany strukturalne w zatrudnieniu*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Monografie i Opracowania, nr 256, Wrocław.